

Monetarizm ve Friedmancı Düşüncenin Temelleri*

İlker PARASIZ

Prof.Dr.

Uludağ Üni.İktisadi ve İdari Bilimler Fak.BURSA

*Moneterizm sık sık ve uzun süre Chicago Üniversitesi iktisatçılarından Milton Friedman ile birlikte anılmıştır. Dar anlamda monetarizm, paranın eski miktar teorisinin yeniden ele alınmasıdır. Monetaristler için nominal gelirdeki değişikliklerin açıklanmasında para arzı en büyük etmendir. Daha geniş anlamda monetarizm ekonominin istikrarlılığını, piyasa mekanizmasının etkinliğinin, nominal gelir ve fiyatlar üzerinde para arzının etkisini, duruma göre maliye politikasının istikrar bozucu etkilerini (ve ekonomi üzerinde hükümet müdahalelerinin istikrar bozucu etkilerini) ve parasal işlerin yürütülmesinde önceden saptanmış kuralların arzulan-
dığını vurgulamaktadır.*

THE FOUNDATIONS OF MONETARISM AND FRIEDMANIAN THOUGHT

Monetarism is most after associated with long-time University of Chicago economist Milton Friedman. In a very narrow sense, monetarism is a restatement of old quantity theory. For monetarists, changes in the money supply are the major factor explaining changes in the underlying stability of the economy, the influence of the money supply on nominal income and price, the destabilizing effects of discretionary fiscal policy (and most government of intervention into the economy) and the desirability of fixed rules in the conduct of monetary affairs.

1.GİRİŞ

1936'da J.M.Keynes, batı ekonomilerinin işleyişiyle ilgili olarak yeni bir açıklama getirdi. Bu görüş üniversitelerde büyük bir kabul gördü ve eski öğretinin hızla yerini aldı. II.Dünya Savaşından sonra da bir ortodoks görüşe dönüştü ve ekonomik müdahaleleri doğruladığı için politikacıların baş tacı oldu.

*Ülkemizde 1980'li yıllarda uygulanan iktisat politikalarına monetarist politikalar denilmektedir. Ne var ki monetarizm konusunu ayrıntılı olarak inceleyen kitapların yok denecek düzeyde olması bir dizi yanlış anlamalara ve yakıştırmalara yol açmaktadır. Bu bağlamda konunun genel çerçevesini ve teorik alt yapısını ortaya koymak bir zorunluluk olmaktadır. İşte bu nedenle moneterizmi incelemek istedik. Ayrıca bu konuda bir kitapta yayınlamak istiyoruz.

Keynes'in eseri bir çok ekonomist tarafından yorumlandı ve tamamlandı. Bu çalışmalarla hükümetlerin ekonomik konjonktürün gelişimini tam bir şekilde kontrol edebilmesi için bütçe ve maliye politikalarını kullanabileceği ve hatta bütçe açıklarına razı olabilecekleri ortaya konuldu. Buna karşılık, neredeyse para politikasının tamamıyla etkisiz olduğu vurgulandı.

Bu tür bir yaklaşıma karşı Chicago Üniversitesinin genç profesörlerinden Milton Friedman 1940'lı yılların sonlarından itibaren bir yandan ekonomide paranın önemini vurgularken öte yandan konjonktürel politikanın etkisizliğini ortaya koymaya başladı. Bir süre sonra Friedman'ın çalışmalarını diğer araştırmacılar da desteklemeye başladılar. Bunlar arasında Allan Meltzer'le birlikte çalışan Karl Brunner 1968 yılında ilk kez "monetarizm" ifadesini ortaya attı.

Uzun süre bu yeni okulun görüşleri fazla ciddiye alınmadı ve marjinal olarak kaldı. 1960'lı yılların sonlarına doğru beklenmedik bir olay ortaya çıktı. Bu olay enflasyonla işsizliğin birlikte gözükmesiydi. Bu olguyu Keynesgil düşünce kavrayamamışken, moneterist görüş yakalamıştı. O andan itibaren, monetarist görüşler etkilerini yaymaya ve bir çok üniversitede ağırlıklı olarak incelenmeye başladı. Bu arada monetarist görüşün etkileri politik ortamlarda da hissedilmeye başlandığı görüldü.

Monetarizmi P.A. Samuelson şöyle tanımlamaktadır. "Monetarizm" işsizlik ya da enflasyon gibi makro ekonomik toplam talebi belirleyen birinci etmenin, M1, M2 ya da daha başka tanımlarındaki değişmeler olsun para olduğunu vurgulamaktadır. Ancak böyle bir tanımlama artık monetarist iktisatçılarla diğerleri ve özellikle de ılımlı Keynesgillerden olan J.Tobin, Duesenbery ya da F.Modigliani arasında bir ayrıma gidilmesine olanak vermemektedir. Nitekim Modigliani "eğer monetarizmden anlaşılan üretim veya fiyatların belirlenmesinde en büyük etmenin para arzı olduğunun vurgulanmasıysa biz hepimiz monetaristiz demeye hazırız" demektedir.

Görüldüğü üzere makro açıdan toplam talebin açıklanmasında, Keynesgil iktisatçıların monetaristlere yaklaştıkları gözlenmektedir. Bu iki grup iktisatçılar

arasındaki günümüzdeki temel ayrılık daha çok uygulanacak iktisat politikaları çerçevesinde ortaya çıkmaktadır...Keynesgil iktisatçılar duruma göre (hassas ayar) istikrar politikalarının izlenmesini savunurlarken monetaristler uygulanacak tüm istikrar politikalarına güven duymamaktadırlar.

Kuşkusuz monetarizmin köklerini Keynes'ten önceki iktisatçılarda da bulmak mümkündür. Ancak monetarizmin onlardan bir parça ayrı olarak gelişme gösterdiğini de vurgulamak gerekir.

Monetarizmin temel çizgilerini Thomas Mayer şöyle açıklamaktadır.

2.MONETARİZMİN TEMEL ÇİZGİLERİ

2.1.Temel Teorik Prensipler

Klasik miktar teorisine göre para arzı gelirdeki değişiklikleri ve özellikle de fiyatlar genel düzeyini açıklar.

● Para talebi fonksiyonu istikrarlıdır. Ekonomik istikrarsızlıklar hemen hemen tamamen para arzındaki yanlış dalgalanmaların sonucudur. Reel ekonomi mutlak anlamda istikrarlıdır.

● Ekonomik sistemin istikrarına zarar verici talep şokları para politikasıyla ilgili sınamalar yaratır. Hatta böyle bir para politikası enflasyonun nihai sebebidir.

● Monetarist iktisatçılar neo-klasik geleneği izleyerek ekonomideki istikrarsızlığın kaynağı olarak parasal şokları göstermektedir. Reel kaynaklı şoklara ikinci derecede önem vermektedir. Örneğin özel yatırımlarda gözlenen dalgalanmaların nedeni yeni buluşlar, spekülasyon davranışlar, stoklardaki dalgalanmalar ve bazı fiyatlarda görülen ani yükselişler (petrol fiyatları gibi) olabilir. Bununla birlikte monetarist iktisatçılar, pratikte yukarıdaki reel nedenlerin öneminin az olduğunu ekonomik dalgalanmaların genişliğini ve fiyat hareketlerini açıklamada reel unsurların öneminin az olduğunu vurgulamaktadır. Üstelik Mevcut para stoku ve ellerinde ankes tutanların davranışlarının istikrarlılığı, makro ekonomik planda reel etmenlerden kaynaklanan şokları nötrleştirir ve otomatik stabilizatör işlevi yapar. Böylece belli bir harcama tipi lehine talepteki tüm yönelim diğer harcamalara negatif olarak yansır ve yalnızca içsel görelî fiyatlarda bir yeniden ayarlanmaya neden olur. Monetaristlere göre istikrarsızlık noktaları olan çarpan ve hızlandırıcı etkileri, harcama kararlarının gelir ve satışların anlık dalgalanmalardan ziyade bu büyüklüklerin sürekli gelişimine bağlı olmaları ölçüsünde çok az olacaktır. Sonuç olarak monetaristler bir kapitalist ekonomideki tüm istikrarsızlığın piyasa yasasına bırakıldığını yadsımaksızın, parasal şokların olmaması durumunda dalgalanmaların fazla olmayacağını vurgulamaktadır.

2.3.2.Ekonomi Politikasıyla İlgili Prensipler

Genişletici bir para politikası sürekli olarak ne faiz oranını ne de işsizliği azaltır. Sürekli olarak işsizlik-enflasyon almaşığı söz konusu olamaz.

Yalnız genişletici bütçe politikasının etkisi, kamu borçlarının faiz oranlarını yükseltmesine bağlı olarak özel sektör yatırımlarının azalmasıyla büyük ölçüde ortadan kalkacaktır.

Zaman içinde ekonomi politikasıyla ilgili eylemlerin uygun bir şekilde oluşturulma gücü, duruma göre (hassas ayar) politikası önlemlerinin istikrar bozucu karakterinden kaynaklanmaktadır. Ulusal politikaya özgü dalgalanmalar, hassas ayar politikasının riskini daha da belirgin hale getirmektedir.

Yukarıdaki güçlükler karşısında monetaristler bir parasal büyüme kuralının kabul edilmesini teklif etmektedir.

Para politikası uzun dönemde etkin değildir ve işsizliğe karşı bir mücadele aleti olamaz. Bu istikrarlı bir Philips eğrisinin olmayacağı demektir. Maliye politikası ise ayağını kaydırma (crowding out) etkisi nedeniyle etkili değildir. (Kamu harcamalarındaki artış faiz oranlarını yükselttiği için özel sektör yatırımlarının ekonomiden dışlanmasına neden olur). Nihayet duruma göre alınan kararlarla ekonominin yürütülmesi ise ekonomide istikrarsızlıklara neden olmaktadır. Oldukça kötümser görünen ekonomiyi düzenleme politikası kavramı "rasyonel bekleyişler" hipotezine sempati duyan "Yeni Klasik Okul" ekonomistlerince büyük ölçüde giderilmiştir.

2.3.Metodolojik Tercihler

Monetaristler ödünç verilebilir fonlar piyasasının tam bir rekabet piyasası olduğunu farzederek ekonomiyi sektör sektör analiz etmek yerine ekonomik konjonktürle ilgili konulara global bir tarzda yaklaşmaktadır.

Dolayısıyla monetarist iktisatçılar genel olarak ayrıntılı büyük modeller yerine küçük modelleri tercih etmektedir.

Monetaristler tek tek malların fiyatlarına göre fiyatlar genel düzeyine daha fazla ilgi duymaktadır.

Para politikasının amacı para arzının düzenlenmesidir.

Monetarist iktisatçılar problemlere toptancı bir şekilde yaklaşmaktadır. Bu anlamda Keynesgillerden daha pür ve katı makroekonomistler olarak görülebilirler. Bununla birlikte, monetaristlerin bu davranışlarında en son düşünce gelişimleri çerçevesinde bazı çatlaklar oluşmuştur. Örneğin ekonomik birimler enformasyon sistemlerinde meydana gelen aksaklıklar nedeniyle enflasyonun görelî fiyatları da etkileyebileceğini kabul etmektedir. Öte yandan globalizme karşı olan Hayek ve Avusturya Okulu da monetaristlerin pozisyonlarını sarsmıştır.

2.4.İdeolojik Tercihler

Monetarist iktisatçılar işsizliğe göre enflasyonla daha fazla uğraşmayı tercih etmektedir.

Monetarist iktisatçılar liberaldir, dolayısıyla devletin ekonomiye müdahalelerine karşıdır.

3.MONETARİZMİN ÖNCÜLERİ

Monetarizmin hayat ağacı bizi Paranın Miktar Teorisinin babası olan Jean Bodin'e kadar götürmektedir. Bununla birlikte Friedman ve arkadaşlarının teorilerine en yakın sunuşu David Hume yapmıştır.

"...her ne kadar malların fiyatlarında meydana gelen yükselmeler zorunlu olarak altın ve gümüş artışının bir sonucuysa da fiyatlardaki artış bunu hemen izlemektedir...Başlangıçta hiçbir değişiklik olmayacak, daha sonra giderek fiyatlar yükselecektir. Önce bir malın fiyatı yükselecek daha sonra bir diğeri yükselecek ve süreç yeni madeni paralarla orantılı şekilde tüm fiyatların artmasına kadar devam edecektir...Ele paranın geçmesiyle fiyat artışlarının hasıl olması için arada geçecek zaman aralığında artan altın ve gümüş miktarı endüstri için olumlu sonuçlar verecektir..."

David Hume'un bu açıklamalarıyla, monetaristlerin kısa dönemde enflasyon ve Phillips eğrisi için söyledikleri arasındaki benzerlik ilgi çekicidir.

XIX. yüzyılın birinci yarısında İngiltere'de Bankacılık Okuluyla Nakit Okulu arasındaki ünlü tartışmayla, monetarizmin Ricardo, Lord Overstone ya da Peel gibi Nakit Okulu sempatanlarından bir çok şey almış görünmektedir. Birer çetin miktarçı olan, bu iktisatçılar, para arzındaki dalgalanmaların dışsal ya da içsel konvertibilite krizi yaratmaması için banknot miktarının sıkı bir şekilde kontrol edilmesini savunmuşlardır. Buna karşılık Toeke, Fullarton ya da Stuart Mill gibi Bankacılık Okulu taraftarları, ekonomideki istikrarsızlığın kaynaklarının para talebi (kredi talebi) ya da spekülatif hareketlerde aranması gerektiğini vurgulamaktadır. Oysa para arzı bankaların cevaplarına göre pasif olarak tepki göstermektedir. Böylece nominal gelirle para stokunun gösterdiği davranışları birleştiren sebep-sonuç ilişkilere açık bir şekilde ortaya konulmuştur.

4.MONETARİZM, KEYNES ÖNCESİ DÜŞÜNCENİN YENİDEN DOĞUŞU MUDUR?

Bu tez açıkça Harry Johnson ve R.R.Nobay tarafından ortaya konulmuştur. Adı geçen iktisatçılara göre monetarist okul tarafından ortaya konan problemlerin çoğunun makro ekonomik denge durumu üzerinde parasal şokun etkisiyle ilgili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum biyi Keynes öncesi denemelerin ve özellikle Knutt Wicksell'in çalışmalarına götürmektedir.

Neoklasikler iki sorunla karşı karşıyadır. Birinci olarak miktar düşüncesinin savunulması uzun dönemde

paranın yansızlık koşulları ve ekonomik dengeyi oluşturmak ya da muhafaza etmek için para politikası fırsattır.

Birinci soruna Irving Fisher'in mübadele denklemiyle yaklaşmış ve çözüme kavuşturulmuş olduğu için, özellikle Wicksell ve Keynes ikinci sorunu incelemişlerdir.

Wicksell uzun dönemde fiyatlar genel düzeyinin açıklanmasında Miktar teorisini kabul etmekle birlikte kısa dönemde kredi sistemiyle ilgilenmektedir. Wicksell'e göre kısa dönemde para miktarındaki değişimler faiz oranlarını ve dolayısıyla yatırım ve tasarruf akımlarını değiştirerek ekonomide dengesizliklere neden olur. Bununla birlikte Wicksell bir miktarlıdır; dolayısıyla bu dengesizliklerin nihai sonucunun fiyatlar genel düzeyinde bir değişiklik olacağı ve üretim istihdamın sürekli olarak etkilenmeyeceğidir. Bu görüş 1929'a kadar Keynes tarafından da paylaşılmıştır. Keynes'de özellikle ücret ve fiyatların yeteri kadar esnek olmaması nedeniyle kısa dönemde üretim ve istihdam üzerinde reel etkilerin olacağını öngörmektedir.

Bir Cambridge'li iktisatçı olan D.Robertson Wicksell'le birlikte ödünç verilebilir fonlar teorisini ortaya atanlardandır. Ona göre yatırımla tasarruf arasındaki başlangıçta meydana gelen eşitsizlik gömüleme eğilimindeki paranın dolaşım hızındaki bir değişiklikten ileri gelebilir. Bu durumda ankes tutma arzusunda yanlış değişiklikleri denkleştirmek için aktif bir para politikasının yürütülmesi uygun olacaktır. Aslında Robertson'un yaklaşımı para talebinin istikrarsızlığı üzerine kurulmuştur. Dolayısıyla monetarist yaklaşımın çok uzağına düşmektedir.

F.A. Hayek ve von Mises'in yaklaşım çizgileri Wicksell'inkine yakındır. Bununla birlikte Hayek global miktarlılığı reddetmektedir. Bu bağlamda "arz yönlü ekonomi", Yeni Klasik Okul gibi son dönemlerin yaklaşımlarının esin kaynağıdır. Hayek krediyle sağlanan finansal genişlemenin ekonomiyi dalgalandırıcı özelliğine inanmaktadır. Bu nedenle konjonktür tersine döndüğünde yapay parasal destek politikalarına inanmaktadır. Bu bağlamda Hayek'in görüşleri Chicago Okulundan daha radikaldir. Bununla birlikte Avusturyalılar, özellikle enflasyon, devlet müdahalesinin felakethi sonuçları konularında ve daha bir çok alanda Chicago Okuluyla ortak görüşlere sahiptir.

Harry Johnson'a göre monetarizmin en büyük öncüsü Irving Fisher'dir. Bunu üç noktada şöyle ortaya koyabiliriz.

Birinci olarak Fisher ilk kez fiyat artış beklentilerinin konjonktürel dengesizliklerin nedeni olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle nominal faiz oranının efektif fiyat artışları içinde yeteri kadar belirlenmesi reel faiz

oranlarının düşmesine neden olmakta, bunun sonucu olarak ek harcamalar artmakta ve bu olgu enflasyonu beslemektedir.

İkinci olarak Fisher, gelirle sermaye arasında kurulmuş olan ilişkilerin aydınlatılmasında başlıca kaynaktır. Milton Friedman sürekli gelir hipoteziyle Keynesgil teoriye darbe indirirken Fisher'in tasarruf analizinin sonuçlarını kullanmıştır. Günümüzde bazı modern Keynesgiller, örneğin A.Leijonhuffud "koridor" kavramıyla aynı yolu izlemektedir.

Nihayet I.Fisher'in işsizlik ve enflasyon teorisinde fiyat ve miktar etkileriyle ilgili ayırmda yapılan hataların önemi ve bekleşilere verilen öncelik hızlandırıcı tezinin ortaya atılmasına olanak vermiştir. Bu bağlamda Phillis eğrisinin gerçek babası. I.Fisher'dir.

Johnson ve Nobay'a göre Fisher'in yaklaşımıyla Friedman arasındaki tek gerçek ayrılma para talebiyle ilgilidir. Friedman'ın para talebi fonksiyonu Cambridge Okulunun çalışmalarını izlemektedir. Bu nedenle para akımlarının yerine para stoku dengesi üzerinde durulmaktadır. Böylece Friedman, Fisher'in mübadele denkleminden net bir şekilde kopmaktadır.

Friedman, sık sık 1930-1940'lı yılların Keynesgil dünyasının ortasında bir ada gibi kalmış Chicago okulu miktarcılığna da başvurmuştur. Henry Simon ve Frank Knight o dönemlerde Genel Teorinin yarattığı yeni akımlara karşı gelerek ekonomik dalgalanmaların parasallığı üzerinde ısrarla durmuşlardır.

Geleneksel miktarcılığın Chicago Okuluna maledilmesi konusunda M.Friedman'la Don Patinkin arasında bir çatışma vardır. Patinkin, Friedman'a karşı olarak Chicago Üniversitesinin eski profesörlerine göre paranın dolaşım hızının istikrarsız olduğunu ve MV'yi (para çarpı paranın dolaşım hızı) kontrol için denkleştirici aktif bir politikası önerdiklerini ileri sürmektedir. Böylece D.Robertson'un monetarist olmayan pozisyonuna gelinmiş bulunmaktadır. Bununla birlikte bu argümanın önemini bir parça azaltmak için, paranın dolaşım hızının istikrarsızlığının gerek Chicago profesörlerince gerekse ilk Keynesgil iktisatçılarca aynı şekilde ortaya konulmadığını söyleyebiliriz. İlk Keynesgillere göre paranın dolaşım hızı bir pasif büyüklüktür. Paranın dolaşım hızı aktif ve pasif para bölüşümünde yani, aynı anda para arzıyla ekonomik faaliyetlere bağlıdır. Douglas, J.Viner gibi eski Chicagolular için fiat artış bekleşileriyle ilgili olarak ankes talebinde dalgalanmalar meydana gelmektedir. İşte bu davranış şekli modern monetarist formülasyonda göz önüne alınmıştır. O halde Friedman'ın yaklaşımları yabana atılamaz.

5.1929 EKONOMİK KRİZİ:NEOKLASİK DÜŞÜNCELERİN ÇÖKÜŞÜ VE YENİDEN CANLANIŞI

1930'lu yıllardaki Büyük Ekonomik Kriz, Kynes ön-

cesi neoklasik düşüncelerin ve ekonomik dalgalanmaların parasal açıklanmasının sonununun geldiğini ortaya koymuştur. Bu arada serbest teşebbüs sistemine olan güvende sarsılmıştır. Bu noktada bilinmesi gereken şey, günümüzde yeniden canlandığına tanık olduğumuz Ortodoks neo-klasik ya da Avusturya Okulu düşüncelerinin o dönemde gözden düştüğüdür.

Johnson ve Nobay'a göre o dönemde Amerikan politik ortamında ekonomik bilgiler eşit olmayan bir şekilde dağılmıştı ve dolayısıyla yukarda adı geçen iki neo-klasik okula mensup iktisatçılar krize getirilerek çözümler konusunda görüş birliği sağlayamamışlardır.

Böylece Keynes'e yakın olan D.Robertson'a göre otonom gömüleme eğiliminin artması depresyonu yarattı ve para otoritelerinin bu eğilimi denkleştirici bir şekilde davranması gerekirdi. Chicago'da da Amerikan Federal Rezerv Bankasının başlangıçta yeteri kadar aktif bir politika izlemediği düşünülmekteydi. Buna karşılık London School of Economics düşünürleri krizin kendi yolunda gitmesi için oldukça kısıtlayıcı bir para politikası izlenmesini destekliyordu. Bu bakış açısı büyük ölçüde Hayek'in görüşlerinden ilham almaktaydı. Hayek Federal Rezerv düzeyinde eski bankacılık okulunun tezine benzer bir görüş ileri sürmüştür. Buna göre kredi hacmi ve dolayısıyla para yalnızca iş hacmindeki hareketleri izlemektedir. Dolayısıyla banka sisteminin ve Merkez Bankası pasif kalmalıdır, ekonomiye müdahale etmemelidir.

Büyük ekonomik krizin nedeniyle ilgili Keynesgil ilişkilerde de bazı farklılıklar gözlenmektedir. En geçerli senaryo, sahneye yatırımları çıkartmaktadır. Buna göre yatırımlarda ortaya çıkan ani düşüşün gerisinde geçmişteki aşırı yatırımlar, borsasının çöküşü ve bunu izleyen kötümserlik dalgası yatmaktadır. Çarpan etkisi yatırımlardaki zayıflığın üretim ve istihdam üzerindeki olumsuz etkisini şiddetlendirmektedir. Bu sırada kötümserlik ve yatırımlardaki düşüş, likitide talebinde bir artışa neden olmaktadır. Bu olgu bankaları aktiflerini satmaya zorlamıştır. Birbirini izleyen dört banka paniği sonucunda birçok banka ve firma iflasa sürüklenmiştir.

Bir diğer senaryoya göre, Temin ve Kindleberger, tüketimindeki açıklanamayan düşüşü, inşaat krizinin dünyadaki tarım krizine bağlı olarak ihracattaki düşüşü ve hükümetlerce giderek artan gümrük tarifelerini krizin temel nedenleri olarak görmektedir.

Keynesgil yorumlar temelde parasal etmenlerin ve merkez bankasının izlediği politikaların önemsizliğini vurgulamaktadır.

Tersine monetarist iktisatçılara göre, krizin nedeni ya da ağırlaşmasının sebebi Merkez Bankasının Federal Rezerv davranış hatalarıdır. ABD'de 1929'dan 1933'e kadar para arzı % 33 azalmıştır. Haberler'e göre

Federal Reserv'in para arzını arttırmamasının ya da en azından aynı düzeyde tutamamasının bedeli krizin küçük bir dalga olarak kalacakken bir felakete dönüşmesine neden olmuştur. Aynı dönemde bir devaluasyon ve parasal genişleme şeklinde iyi bir para politikası izleyen ülkeler ABD'den bir ya da iki yıl önce krizi aşmışlardır.

M.Friedman ve Rose Friedman, "Tercih Serbestisi" adlı eserlerinde benzer sonuçlara ulaşmaktadır.

Alan Meltzer bu tartışmayı monetarist açıdan kesin bir şekilde açıklığa kavuşturmuştur. Meltzer'e göre son yıllardaki ekonomi teorisinin ekonomi politikasına yaptığı temel katkı reel büyüklüklerle nominal büyüklükler arasındaki ayrımı ortaya yeniden koymasındadır. İşte 1930'lu yıllarda bu ayrımı Federal Reserv bilmiyordu. Kısa vadeli nominal faiz oranları geçmişteki orta vadeli faiz oranlarının daha altındaysa izlenen politika kolay olarak niteleniyordu. Meltzer'e göre Federal Reserv benzer bir hatayı 1960'lı yıllarda işlemiştir. Nominal faiz oranlarının eski maksimum oranlarını aştığı zaman Federal Reserv bu politikaya kısıtlayıcı olarak bakmıştır. Bu hatanın sonucu 1960 ve 1970'li yıllarda enflasyon olarak ortaya çıkmıştır.

Meltzer'e göre Federal Reserv'in hataları I.Fisher'in fikirlerini tanımaması ve Keynesgil likidite etkisine aşırı güven duymasıdır. 1970'de Gibson nominal faiz oranlarının anında düşme eğilimi göstereceğini likidite etkisi ancak daha sonra para arzındaki artışa bir cevap olarak yükselebileceğini işaret etmektedir. Zaten monetaristler pratikte mevcut olan çeşitli faiz oranlarından dolayı doğru faiz oranlarının ölçülmesinin güç olacağına inanmaktadır. Bu nedenle para arzının kontrolüne dayanan bir parasal politika önermektedir.

6.MONETARİZME DÖNÜŞ

Bu çalışmamızda dikkatleri Chicago Okulu ve özellikle de M.Friedman üzerinde toplamakla birlikte monetarist olarak çağrılmaları yadırganmayacak çağdaş başka grup ekonomistlerin de olduğunu vurgulamamız gerekir. Bunlar arasında en eskilerden özellikle Hollanda Okulunun liderlerinden J.Koopmans'ı ve M.W.Holdrop zikredilmeden geçilemez. Hollanda Okulu, 1950'li yılların sonlarında monetarizmin varlığını kanıtlamaktadır. Neo-klasik düşüncelere sıkı sıkıya geri dönüşün nedenlerini ise Milton Friedman açıklamaktadır.

● Harpten hemen sonra aşırı üretime geri döneceğini öngören Keynesgil tüketim teorisinin ve durgunluk tezinin başarısızlığı ve krizin meydana gelmiş olması.

● Keynesgil teorisinin tavsiyelerine uygun olarak gevşek para politikası izleyen tüm ülkelerde enflasyonist baskıların ortaya çıkması ve hükümetlerin kısıtlayıcı para politikalarına gitmemeleri sonucu enflasyonun bastırılmasında başarısız olmaları. Öte yandan Kamusal Seçim teorileri de Keynesgil teorilerin enflasyonist yönünü ortaya koymuştur. Şöyle ki politikacıların yararları hemen hemen daima ekonominin daralma dönemlerinde bütçe açığı uygulamalarıyla bağdaşmaktadır. Ancak bu durum ekonominin ısınma ve enflasyon dönemlerinde bütçe fazlalarının oluşması yönünde gelişmemektedir.

● Teorik olarak enflasyon reel ankes etkisinin geçerliliğini ortaya koymaktadır.

● Giderek artan somut deneyimler para arzındaki değişmelerle reel ekonomik büyüklükler arasındaki ilişkileri ortaya koymaktadır. Ayrıca para politikasının maliye politikasına üstünlüğü de tartışılmaz olarak ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

-FRIEDMAN,Milton, A Monetary Theory of Nominal Income, Journal of Political Economy, August, 1971

-FRIEDMAN,Milton, A Monetary and Fiscal Framework For Economic Stability. University Of Chicago Press, 1964.

-LANDAIS, Bernard, Le Monetarisme, Ed Economica, Paris, 1987.

-LEHMAN, Paul-Jacques, Le Monetarism, Ed. ESKA, Paris, 1986.

-MAYER Thomas, "The Structure Of Monetarism" Norton, 1978.

-PARASIZ,İlker,Friedmancı Monetarizm, Ezgi Yayınevi, 1991.

-STEIN, Jerome, Monetarism Nort Holland, 1976.

-TOBIN James, The Monetarist Counter-Revaluation Today, An Appraisal, Economic Journal March, 1981.

Prof.Dr.İlker PARASIZ

1943 Kütahya doğumlu. A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Daha sonra 1416 sayılı kanunla Fransa'ya doktora yapmaya gitti. 1972'de Montpellier Üniversitesi I Hukuk ve Ekonomi Fakültesi'nde doktorasını tamamladı. 1975 yılında doçent, 1980 yılında profesör oldu. Halen Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde İktisat Bölümü İktisat Politikası Anabilim Dalı Başkanı'dır. Evli ve iki çocuk babasıdır. "L'inflation en Turquie" adlı doktora tezi (1972), Dayanıklı Tüketim Malları Tüketim Analizi (1975) adlı doçentlik tezi, Para ve Banka, Para Politikası, Uluslararası Para Sistemi, Makro Ekonomi, Mikro Ekonomi, Friedmancı Monetarizm adlı basılmış eserleri ve bir çok bilimsel makalesi vardır.